

МОТИВИ

към Проекта за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 11.01.2007 г. за условията и реда за провеждане на медицинските дейности, свързани с лечението на лицата с психични разстройства

Причини, които налагат приемането на нормативния акт

Съществуващата нормативна уредба на медицинските дейности, свързани с лечението на лицата с психични разстройства, не отразява в достатъчна степен развитието на съвременната психиатрична и психотерапевтична практика, промените в организацията на психично-здравните услуги и необходимостта от въвеждане на по-ясни правила относно обхвата, съдържанието и условията за предоставяне на психотерапевтични дейности в лечебните заведения.

От приемането на Наредба № 1 от 2007 г. до настоящия момент настъпиха съществени промени както в медицинската наука и клиничната практика, така и в обществените потребности, свързани с психичното здраве. Налице е необходимост от нормативно регламентиране на психотерапията като научно обоснована, етично регулирана и структурирана професионална дейност, осъществявана в рамките на лечебния процес при лица с психични разстройства.

Настоящите промени са продиктувани от необходимостта за модернизиране на психично-здравната помощ в България и преодоляване на концептуални и терминологични дефицити в действащата от 2007 г. уредба.

- Осигуряване на качество чрез психологическа оценка: Направеното допълнение в чл. 2, ал. 2 въвежда изискването за психологическа оценка чрез стандартизирани инструменти. Това прекратява практиката на субективно диагностициране и гарантира обективност при определяне на индивидуалните потребности на пациента.
- Прецизиране на понятието „сесия“: Досегашната дефиниция беше твърде обща. Новата редакция в § 1, т. 2 дефинира сесията като „структурирана професионална среща“, извършвана от квалифициран специалист. Това позволява ясно разграничаване на психотерапевтичната дейност от общите консултации.
- Терминологично прецизиране на определени разстройства: Замяната на по-общи понятия с тревожно-депресивни състояния (Чл.13, т. 6) позволява по-точно калибриране на лечебните програми и психотерапевтичните интервенции. Съвременната медицина се стреми към дескриптивна класификация (основана на видими симптоми), а не на теоретични концепции за произхода на състоянията (които са в основата на понятието невроза). Поради това в Чл.9, ал. 2, т.7 „невротични разстройства“ са заменени с „тревожни разстройства“

- Липсата на дефиниция за „клинична супервизия“ като част от обучението по психотерапия създаваше риск от професионални грешки.
- Настоящите промени в Раздел V „Психиатрични програми за грижи за деца“ са продиктувани от необходимостта нормативната уредба да съответства на съвременните класификации на психичните разстройства и потребностите на детското здравеопазване. В последните две десетилетия грижата за детското психично здраве е особено актуална поради редица специфични социални фактори като дигитализация, образователен натиск, промени в цялостното семейно функциониране и родителството.

Грижата за детското психично здраве е превенция на психичните проблеми в зрелостта. Тревожно-депресивните състояния, обучителните трудности и поведенческите нарушения, както и развитийните посттравматични разстройства вследствие войни и емиграция са все по често срещани в детството и юношеството. Това предполага терминологична и структурна актуализация на нарушенията в детското психично здраве, отразяваща променените социални условия и последиците им върху емоционалното и социално функциониране в детско-юношеска възраст. Това дава възможност за оптимизиране и прецизиране на индивидуализираните програми за грижи за деца.

- Актуализация на нозологичния обхват: Досегашната уредба не включваше специфични състояния, които са обект на масово клинично наблюдение в съвременната практика. Въвеждането на развитийно посттравматично стресово разстройство (т. 7) и специфични нарушения на способността за учене (т. 8) запълва съществуващ диагностичен вакуум.
- Регламентиране на комуникативните нарушения: Включването на речеви, езикови и говорни нарушения (т. 9) признава мултидисциплинарния характер на грижата за деца, изискваща координация между лекари и други ключови специалисти по психично здраве.

2. Цели, които нормативният акт си поставя

- Дефиниране на отделни ключови понятия, свързани с провеждането на психотерапевтичната дейност в лечебните заведения.
- Дефиниране на минималните изисквания за програмите, включващи психотерапевтичните дейности в лечебните заведения.
- Въвежда се понятието „индивидуални потребности“, което е част от глобалната тенденция към „персонализирани медицински подходи“. Съвременната медицината е в процес на революционни промени, които са възможни благодарение на развитието на науката и технологичните нововъведения. Мисията на лекарите и

медицинския персонал вече не е само да лекуват заболявания като „поправят повреди“, след появата им, но и да осигурят оптимално качеството на живот на всеки пациент, чрез навременна и адекватна намеса. Все по-голямо значение придобиват превенцията на заболявания и индивидуалният подход при лечението, който има особено значение в областта на психичното здраве, където често съществуват големи вариации в проявата на една и съща болест при различни пациенти.

- В чл. 7 Психотерапията се дефинира като научно обоснована, етично регулирана и методологично структурирана професионална дейност, която е важна част от програмите за грижи. Целта е преминаване от чисто медикаментозен към цялостен биопсихосоциален модел на лечение, съобразен с индивидуалните потребности на пациента. Понятието „Метод“ е заменено с понятието „Модалност“. „Методът“ в предишния вариант на наредбата се възприемаше като отделна процедура (техника), която всеки може да приложи. „Психотерапевтичната модалност“ в новия текст е дефинирана като цялостна лечебна система, която има научна валидност и автономия. Модалността е цялостна психотерапевтична школа, която има собствена теория на личността, методология и етични принципи, в съответствие с европейските стандарти (ЕАП)
- Гарантира се качество, безопасност и професионална компетентност при осъществяване на психотерапевтичната дейност чрез определяне на минимални изисквания за образование, специализирано обучение и клиничен опит на специалистите. Регламентиране на професионалната квалификация: въвеждането на стандарта от 1400 часа обучение в конкретна психотерапевтична модалност (§ 1) има за цел да гарантира, че в лечебните заведения работят само специалисти с доказана компетентност, отговаряща на европейските изисквания.
- Подобряване на организацията и качеството на психично-здравните услуги чрез въвеждане на по-ясни изисквания към програмите за грижи, документацията и координацията между различните лечебни и социални структури. Междуйнституционалното сътрудничество в програмите за грижи като част от индивидуалния лечебен план са описани в Чл. 17, ал. 2
- Актуализиране на уредбата на психиатричните програми за деца в съответствие със съвременните диагностични и терапевтични подходи.
- Ранна интервенция и превенция: Основната цел на промените в чл. 13 е осигуряването на ранен достъп до специализирани програми за деца с психични разстройства, които пряко влияят на тяхната социална интеграция и образователен процес.

- Стандартизация на грижата: Постигане на единен подход в лечебните заведения при диагностиката и лечението на детските психични разстройства, базиран на актуализирани клинични категории.
- Гарантиране на професионален капацитет: Чрез препратката към чл. 8, ал. 2, целта е децата и техните семейства да получават психологична и психотерапевтична помощ само от лица, преминали през цялостно специализирано обучение
- Осигуряване защита на правата и интересите на пациентите чрез регламентиране на изискванията относно информираното съгласие, конфиденциалността, професионалната етика и непрекъснатостта на терапевтичния процес.

Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба

- Прилагането на проекта не изисква допълнителни разходи от държавния бюджет. Промените оптимизират съществуващите процеси в лечебните заведения и прецизират изискванията към персонала, без да налагат нови финансови тежести за министерството.
- Проектът урежда организационни, професионални и методически изисквания към лечебните заведения и специалистите, осъществяващи дейности в областта на психичното здраве, без да въвежда нови структури или задължения, изискващи допълнително бюджетно финансиране.
- Прилагането на наредбата ще се осъществява в рамките на съществуващите организационни и финансови механизми на лечебните заведения и системата на здравеопазването.

Очаквани резултати от прилагането, включително финансовите, ако има такива

- повишаване качеството и ефективността на психично-здравните услуги; Подобрена терапевтична ефективност: Очаква се скъсяване на епизодите на обслужване и по-ниска честота на рецидивите благодарение на качествено провеждани психотерапевтични и психосоциални дейности.
- въвеждане на по-ясни професионални стандарти при предоставянето на психотерапевтични дейности;
- подобряване защитата на пациентите и гарантиране на етични и професионални стандарти в психотерапевтичната практика;
- по-добра координация между медицинските, психотерапевтичните, рехабилитационните и социалните дейности;
- подобряване на достъпа до комплексни грижи за лица с психични разстройства;
- създаване на условия за устойчиво развитие на психотерапевтичните дейности в лечебните заведения;
- повишаване на качеството на документацията и проследимостта на лечебния процес;

- привеждане на нормативната уредба в съответствие със съвременните професионални и организационни стандарти в областта на психичното здраве.
- Ясното дефиниране на ролите и изискванията за обучение ще намали административните трудности при акредитацията на лечебните заведения.
- Защита на правата на пациента: Пациентите ще имат сигурност, че подходите, които се прилагат в програмите за грижи, са научно валидирани в рамките на утвърдени психотерапевтични модалности и се провеждат от високо квалифицирани специалисти, в съответствие с европейските стандарти.

5. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз (чл. 28, ал. 2, т. 5 от ЗНА)

Предложеният проект не противоречи на правото на Европейския съюз.

Проектът е в съответствие с принципите на европейските политики в областта на психичното здраве, защитата правата на пациентите, достъпа до качествени здравни грижи и развитието на общностно ориентирани услуги за психично здраве.

Предлаганите изменения съответстват на принципите, заложи в стратегическите документи на Европейския съюз и Световната здравна организация относно:

- интегрираните грижи за психично здраве;
- защитата на човешките права на лицата с психични разстройства;
- развитието на мултидисциплинарен подход;
- насърчаването на качествени и достъпни психично-здравни услуги.

Проектът е в съответствие с европейската практика за регулиране на психично-здравните услуги. Дефиницията за „цялостно специализирано обучение“ и критериите за психотерапевтична модалност директно транспонират стандартите на Европейската асоциация по психотерапия (ЕАП) и нейния официален национален представител – Българската асоциация по психотерапия (БАП), осигурявайки съответствие с принципите за свободно движение на специалисти и високо качество на грижата в ЕС.

Предложените промени ще оптимизират насочването на пациентите в рамките на вече съществуващите лечебни програми и ще подобряват използването на наличния експертен ресурс.